

Za profesory Kamilem Hennerem a Karlem Kadlcem.

(Schůze Právnické Jednoty v Praze konaná dne 21. února 1929 v Karolinu k uctění památky obou zesnulých.)

Schůzi zahájil starosta Jednoty prof. Dr. Karel Hermann - Otavský delším proslovem. Vyslovuje díky pp. profesorům Dru Kaprasovi a Dru Buškovi, že podjali se úkolu promluvit ve dnešní schůzi o zesnulých dlouholetých a velezasloužilých členech Jednoty, a chce předeslati jen skromnou vzpomínku věnovanou jim ze svého subjektivního hlediska.

Profesora Kadlce znal jako kolegu již z dob svých studií právnických. Již tehdá imponoval Kadlec všem, kdo se s ním stýkali, svou znalostí jazyků a vůbec věcí slovan-ských a těšil se upřímným sympatiím svou milou osobností, svou upřímnou, otevřenou povahou, svou zaníceností pro pravdu a spravedlnost. A jak tento imponující dojem jeho vědění, tak i onen tak sympatický dojem jeho osobnosti se v pozdějším styku s ním jako s kolegou velmi váženým a milým jen sesílil a prohloubil.

Z rozsáhlé vědecké činnosti zesnulého chce řečník, jakožto zástupce speciálního oboru autorského práva na fakultě, připomenouti vzácné zásluhy, které si prof. Kadlec získal o pěstění tohoto oboru v naší literatuře. Jeho obsáhlý článek v »Právniku« r. 1891 »Pojem a obsah práva autorského« jest, po příležitostných výkladech Randových a Pražákových, první vědeckou prací autorskému právu u nás věnovanou a obsahuje cenné uvedení v theoretickou stránku autorského práva. Neméně hodnotné jsou další jeho práce v oboru tom. Jsou to: monografie »Provozovací právo k dílům dramatickým a hudebním« vyšlá v r. 1892 v Rozpravách České Akademie (v německém překladu také časopisecky v »Neuzeit« téhož roku), dále historická práce »Počátky

práva autorského«, uveřejněná v »Časopisu Musea království Českého« r. 1893, též články o právu překládacím v »Atheneu« a v »Lumíru«, jakož i zpracování otázky »O právní ochraně ideálních zájmů autora díla literárního a uměleckého« pro první vědecký sjezd českých právníků v r. 1904.

Obzvláště jest vzpomenouti této sjezdové práce Kadlcovy. Šlo tu o otázku navrženou řečníkem na pořad sjezdu; návrh potkal se nejprve s jistou skepsí v tom směru, zdali se vůbec sejde více elaborátů. Sešly se však čtyři práce, mezi nimiž cenná práce prof. Kadlce, jenž se také diskusse na sjezdu o této otázce živě zúčastnil a k formulování sjezdových resolucí o tomto thematicu přispěl. Příslušné resoluce, zdůrazňující potřebu a precisující i obsah stupňované ochrany ideálních zájmů autorových, byly pak po sjezdu registrovány nejen našemi, nýbrž i cizími časopisy, zejména také orgánem Bernské mezinárodní unie k ochraně děl literárních a uměleckých (*Le droit d'auteur*). Když pak v r. 1921 naše republika vstoupila do unie, byly v témž oficiálním orgánu resoluce našeho sjezdu poznovu a s neobyčejně vřelým uznáním reprodukovány. Tlumočená jimi zásada stupňované ochrany nemajetkových zájmů autora uplatnila se arcí, ano došla ještě i prohloubení, v novém našem zákoně autorském, jenž zvláště po té stránce doznal opětovně živé pochvaly v poradách revisní konference Bernské unie minulého roku v Římě konané. Smíme-li se jakožto čeští právníci těšiti tomuto výsledku a tomuto uznání i ciziny, musí se to dít s vědomím, že značný podíl v tom vindikovati sluší zmíněné záslužné Kadlcově účasti ve pracech sem hledících.

Nemůže zůstatí posléze beze zmínky také živý zájem, který věnoval prof. Kadlec otázkám autorskoprávním v České Akademii věd a umění, kdykoli jí bylo otázkami těmi se zabýváti, jakož i jeho účast při přípravě a založení Československé skupiny Mezinárodního sdružení literárního a uměleckého, jejíhož výboru byl také členem obzvláště váženým.

Autorské právo řadí se k oněm oborům právním, v nichž si prof. Kadlec požehnanou svou životní prací zajišťil památku nehynoucí.

Přecházejí k profesoru Kamilu Hennerovi vzpomíná předsedající svého prvního s ním setkání se v r. 1890, kdy informoval se u něho o studiu v cizině. Byl nadšen milým jeho přijetím a vlídnou ochotou a vděčně si připomínal za svého pobytu v cizozemsku jeho poučení a rad. A tento dojem kouzla osobnosti Hennerovy, tento pocit vděčnosti, stupňovaný a prohloubený dlouholetým stykem, neopustí řečníka nikdy.

Konstellací okolností se stalo, že dochází v naší Jednotě k posmrtné poctě zesnulého po uplynutí již delší doby po odchodu jeho na věčnost. Za to však získán odstup; období bolestné vzrušenosti ze ztráty bezprostředně nastalé ustupuje reflexi, ustupuje vzpomínkám, z nichž se takoruka samočinně tvoří a ustaluje v mysli trvalý obraz o osobnosti zesnulého.

Vzpomínám, praví řečník, výtečných vědeckých výkladů Hennerových, které jsem, nejsa jeho žákem, vyslechl z jeho úst jako přednášejícího v naší Jednotě, vzpomínám také záslužné jeho činnosti jakožto jejího jednatele, dále jeho znamenitých prací jako referenta ve sboru profesorském naší fakulty v záležitostech obzvláště důležitých a nesnadných, rovněž jeho v každém směru vzorné úřední činnosti jakožto opětovně zvoleného děkana naší fakulty a zejména jeho působení jako rektora staroslavné naší university v prvním roce válečném; zvláště tohoto jeho úřadování byl jsem jakožto člen akademického senátu bezprostředním svědkem a mohu jen s obdivem vzpomenouti neocenitelných zásluh, které slavnou zabezpečují paměť rektorátu Hennerově, že dovedl universitu naši, v této nejkritičtější pro ni době, pevnou rukou bez úkoru provést nebezpečnými víry a úskalími tehdejší politické situace samo její bytí ohrožujícími.

A všemi těmito dojmy proniká v celkovém obraze Hennerovy osobnosti jistý rys, na první pohled snad podružný, avšak vždy více se prohlubující v mé mysli, prohlubující se vzpomínkami různých jednotlivých, třebaž o sobě drobných, scén a příběhů. Jsou mně dokladem (řečník jich řadu sděluje), hledím-li k nim v jejich spojitosti, zvláštní dobroty v povaze Hennerově; ušlechtilá mysl jeho osvědčuje se tu snahou pomáhati těm, snahou utěšiti ty, kdo ať soukromě, ať

úředně přicházejí s ním ve styk pomoci a útěchy potřebující. Touto povahovou stránkou obrazí se Henner v mé představě jakoby lékař, jenž utěšuje trpící a snad uzdravuje již svým milým zjevem, svým vlídným pohledem a slovem; jsem přesvědčen, že by Henner, obrátě se k lékařství, byl se stal lékařem stejně proslaveným, jak se stal proslaveným právníkem. Ostatně ethická stránka dobroty a soucitu není nikterak cizí povolání právníckému; vyjadřuje to již starý slavný výrok »jus est ars boni et aequi« --- výrok, jenž v osobnosti Kamila Hennera došel krásného věru uskutečnění.

K pozvání starostově ujal se na to slova ke vzpomínce o profesorovi Kamilu Hennerovi řádný profesor university Komenského v Bratislavě Dr. V r a t i s l a v B u š e k. Promluvil takto:

Za nedlouho tomu bude rok, co zemřel řádný profesor církevního práva na právnické fakultě university Karlovy, Dr. Kamil Henner.

Rána, kterou jeho odchodem utrpěla česká věda a všichni, kdo měli k Hennerovi blízko, není a ještě dlouho nebude zacelena. Vzpomínka, kterou mu pražská Právnická fakulta dnes věnuje, je právě dokladem toho, jak instituce, ve kterých Henner pracoval, vděčně vzpomínají jeho působení.

Nechci tu podávati životopis a výpočet prací profesora Hennera. V nekrolozích, které po jeho úmrtí byly od jeho žáků a přátel napsány, jsou tato data vyčerpána.

Odstup, který nás již dělí od díla Hennerova, dovoluje nám položit si otázku, čím přispěl Henner ke zdokonalení našeho vědeckého poznání, kde budeme si stále připomínati jeho dílo.

Již habilitační práce Hennerova, »Beiträge zur Organisation und Kompetenz der päpstlichen Ketzergerichte«, r. 1890 v Lipsku v německém jazyku publikovaná, mu zjedнала jméno světové. [Recenze a oznámení: Vering, Archiv f. kat. Kirchenrecht, 1891 (65), str. 341—2; Loserth, Mittheil. d. Instit. f. Oesterr. Geschts. Forschung, 12, 661; Michael, Ztschrift. f. kat. Theol., 1891, 2; Sachsse, Deutsche Liter.

Zeitung, 1891, 20; Liter. Centralblatt, 1891, 1922; Schmitz, Mittheil. aus d. histor. Liter., 1891, 2; Finke, Histor. Jahrb. d. Görresgesellschaft, 14, 332; Deutsche Zeitschrift f. Kirchenrecht, I. 10, 11.]

Kritika jednomyslně uvítala objektivní a prameny vyčerpávající práci Hennerovu na poli, které až dosud postrádalo systematického a dogmatického zpracování na podkladě nejnovějších edicí pramenných, které právě v letech 1880 až 1890 přinesly pozoruhodný materiál (Molinier, Douais a zvl. P. Fredericq). Nehledíme-li k literatuře starší (L. A. Paramo, P. Sarpi, Limborch, Dupin, Eymericus, Pegna), vábila pozornost novějších badatelů (Lea) spíše historie inkvisice, inkvisiční proces a materiální právo protikacířské, než organizace soudů kacířských, k jejímuž objasnění Henner přispěl způsobem vynikajícím. Stačí jenom nahlédnouti do systému církevního práva P. Hinschia, kteréžto jméno nejproslulejšího kanonisty je vám všem dobře známo, a se zadostiučiněním můžeme konstatovati, že partie o kacířských soudech (V. 1. str. 449—492) spočívá na studii Hennerově, s jehož názory jen v některých podružných jednotlivostech nesouhlasí, v celku však a v zásadě je přejímá a přčetnými odkazy na něj odkazuje.

Hennerova práce o kacířských soudech je a zůstane pro tuto instituci prací základní. Henner definitivně rozřešil dávný spor o právní povahu kacířských soudů inkvisičních. Opíraje se o dříve již známé dekretály papežské i nově publikované doklady stanovil způsobem nesporným (str. 46, 242, 243), že kacířští inkvisitoři jednají jako papežští zmocněnci a zástupci i tehdy, když jsou ustanovováni někým jiným než přímo papežem. S použitím nové teorie Hinschiovy (KR. I. 1865) a Kaempfeho (1876) označuje správně tuto moc inkvisorů jako *quasiordinaria* neb *vicaria*. Pokud jde o II. instanci soudů kacířských, kongregaci Sancti Officii, důmyslně ukázal, jak tato instituce během svého vývoje brala na sebe postupně všechny formy, ve kterých se církevní moc vládní může projevovati, od přímého zásahu papežského, přes *iurisdikci* delegovanou a *quasiordinaria* až do definitivního útvaru kongregace jako trvalého nositele *iurisdikce* řádné. Třeba stručné toto nastínění (365 sl.) vý-

voje povahy II. instance soudů kacířských, je tím pozoruhodnější, že Henner, který zůstává v celém svém líčení věren snaze podatí jenom dogmatický obraz organisace soudů kacířských, se tu dotkl se vzácným pochopením problému daleko všeobecnějšího, že totiž svrchu uvedené dělení církevní jurisdikce odpovídá jednotlivým stupňům historického vývoje, kterému nově vznikající instituce církevní pravidelně podléhají. Podle Hennera (41) hlavním úkolem kacířských soudů bylo pronásledování a odsuzování kacířů. Náзор tento se snaží Hinschius zeslabiti (451 p. 1) tvrzením, že předním úkolem kacířských soudů bylo zabrániti šíření se kacířství (kázáním, poučováním lidu, obracením kacířů po dobrém). Ve skutečnosti ovšem, zvláště v pozdějším stadiu vývojovém, Hennerem zdůrazňovaná agenda repressivní nabývá u soudů kacířských rozhodnou převahu nad jejich činností preventivní. Sám Hinschius se k této otázce ještě jednou vrací (485, p. 37, § 297) a je nucen konstatovati právě uvedený rozdíl jednotlivých období. Také obtížná otázka poměru inkvisorů papežských k biskupům, jejich součinnosti, případně kompetenčních konfliktů byla Hennerem rozřešena s bystrostí nevšední, dík právě uvedenému správnému pochopení právní povahy inkvisorů jako papežských delegátů quasiordinářů (253, 333). Tato povaha inkvisorů je též důvodem, proč místní příslušnost jejich soudů je takřka neobmezená, připouštějíc konečně ve 14. stol. i forum deprehensionis, obecnému právu neznámé. Pouze praktické zřetelle, nikoli právní, vedou k obmezování moci inkvisorů, jimž jsou vymezovány určité okrsky činnosti, mezi nimiž platí prevence (341, názor Hinschiův, V. 479, p. 4, proti Hennerovi, že inkvisitoři byli obmezeni na vykázané sobě okrsky, postrádá přesvědčivosti).

A tak bychom mohli ještě uvéstí řadu problémů a detailů, k jichž poznání Hennerova práce přispěla.

Po této práci vydává Henner svoji pozoruhodnou studii »O rakouských zákonech amortisačních« r. 1892, která je příznačná pro jeho smysl pro aktuality platného práva, k nimž jako právní historik neváhal zaujmouti stanovisko. Konkordát rakouský r. 1855 zrušil dotud platné amortisační zákony. Vypověděním konkordátu vznikla (1874/50) otázka,

zde eo ipso neoživly dřívější amortisační zákony, kteréžto stanovisko zaujalo i rozhodnutí nejvyššího soudu z 1. X. 1879 č. 6266, Glaser Unger, 7590, což vzbudilo přirozeně pozornost teoretiků, z nichž zvláště Pražák r. 1880 publikuje studii »Platí-li dosud zákony amortisační?« Rozhodnutí nejvyššího soudu z 31. III. 1887 č. 1538, Glaser Unger 11527, se již postavilo na správné stanovisko, že zrušené amortisační zákony neoživly pouhým vypověděním konkordátu, a to je též stanovisko, ke kterému dochází Henner ve své uvedené studii. Vývoj další praxe mu dal zcela za pravdu, jak dokazuje výnos M. K. a V. z. 3. XII. 1895 č. 7999, který mohl Henner již zaznamenati ve svém dalším článku »Amortisationsgesetze«, 1904, zvl. ot. z 2. vyd. Oesterr. Staatswörterbuch.

Roku 1899, již jako mimořádný profesor církevního práva na universitě Karlově, kde po řadu let je jediným a prvním vlastním představitelem tohoto oboru, publikuje svoji práci »Různění překážek manželských na veřejné a soukromé není kanonické« v jazyku českém. Zdůrazňuji úmyslně tuto jazykovou stránku jeho díla, neboť, nebojím se toho výrazu, ona je právě jeho osudem. Henner dokázal, že byl to první Justus Henning Boehmer, protestant, podrobený vlivům theorie přirozenoprávní, který ve svém *Jus ecclesiasticum Protestantium*... 1731 (IV. tit. 18, § 2) a *Institutiones i. c. t. eccl. tum pontificii*, L. IV. tit. 18 § 1, který zavedl do doktriny dělení překážek manželských na veřejné a soukromé, ačkoli veškeré dosavadní doktríně kononistické toto dělení bylo zásadně cizí. Neboť celé právo církevní je podle Hennera *jus cogens*, dnes bychom řekli veřejné, kde soukromé *disposici* stran je dovoleno pouze určité instituty přijmouti či nic, nikoli však svou vůlí je modifikovati. Jmenovitě manželské právo církevní je, lze-li tak říci, do té míry prodchnuto veřejnými (mravními) zájmy celé církve, že je vyloučeno, aby bylo ponecháno jenom stranám (soukromě) uplatňovati nebo neuplatňovati určité překážky, zatím co by jiné, jako by v zájmu veřejném, mohl uplatňovati kdokoliv. Henner dokázal, že Boehmera svedla k zavedení tohoto nesprávného dělení ryze procesuální hlediska. Neboť právo církevní přiznává v určitých případech (*vis ac metus*,

omyl, nesplnění výminky), *ius accusandi*, *Geltendmachung*, právo žalobní stranám, a to jenom proto, že strany ty především mohly by tyto překážky znáti, je dodatečným souhlasem napravití, případně jako bratr a sestra dále v manželství žíti. Toto své stanovisko obhájil Henner i proti závažné kritice nestora české kanonistiky, praclata Laurina, v *Právniku* r. 1899 uveřejněné (tamtéž téhož roku). Uvedenou studii vyvrátil Henner »železnou zásobu manželského práva církevního« od časů Boehmerových tam vnesenou, o níž pouze Feje, *De impedimentis et dispensationibus matrimonii*, 1893, 85 a Schulte, *Eherecht*, 1885, 32, vyslovili své pochybnosti.

A přece Hennerův důkaz zůstal světovou literaturou nepovšimnut. Knecht, *Handbuch d. k. ERs.* 1918, ještě připouští toto dělení, jako je vleče dále Schaefer, *D. ER. d. C. i. c.* 1924, a Leitner, *Lehrbuch d. k. ERs.* 1920, 71. *Codex iuris canonici*, can. 1971 však naprosto vylučuje možnost, takového dělení, a již Linneborn, *Grundriss des Eherechts*, 1922, právem vyslovuje pochybnosti nad přípustností tohoto antikvovaného tradičního dělení, německou literaturou (na př. Chelodi, *Ius matrimoniale* 1919) vůbec netradovaného. Avšak teprve Hilling v *Archiv f. k. K. R.* 1922 str. 14 a sl. ve *Studien zum Eherecht d. C. i. c.*, ukazuje — aniž by znal Hennerovu práci — že to byl právě Justus Henning Boehmer, který toto protikanonické dělení překážek manželských na veřejné a soukromé zavedl, což opakuje ve svém *Das Eherecht des C. i. c.* 1927, 20 a mínění jeho je nyní sdíleno německými autory nejvýznačnějšími. Tak sám Knecht v *Handb. d. k. ER.* 1928, 199—200, mluví již správně o *Geltendmachung* překážek manželských, podobně jako Wernz-Vidal *Ius canonicum*, V, *ius matrimoniale* 1925, praví, že »*ius accusandi*« směřuje »*principaliter at non exclusive ob privatam utilitatem*« a tak moderní doktrína zavrhuje od studie Hillingovy r. 1922 nekanonické dělení překážek manželských na veřejné a soukromé, ačkoli Henner již roku 1895 podal důkaz toho daleko bezpečnější a šířeji podaný. Ovšem *bohemia non leguntur*.

Je jistě příznačné pro Hennera, že první jeho článek, který napsal do prvního roč. Sborníku věd právních a stát-

ních, »Několik slov ku pěstění církevního práva«, je věnován problémům významu a metody studia práva církevního. Henner vskutku miloval svůj obor a hájil význam historie práva církevního proti neoprávněnému přeceňování významu studia práva pozitivního a tak zvaného státně-církevního, které již tehdy se ozývalo. Henner po celý svůj život těžce nesl tyto útoky proti historicko-právnímu studiu vůbec a historii práva církevního zvláště, a byly chvíle, kdy téměř zoufal nad uhájením samostatné a nezkrácené existence svého oboru v budoucnosti. A přece právě Henner ve svých přednáškách do poslední chvíle svého života historicky založených, i ve svých spisech dokázal, že právní historik, i když zůstává především historikem, nemusí ještě ztratiti kontakt s právem platným, spíše právě naopak, historické poznání mu umožní správnější chápání přítomnosti, jak svěle ukázal svou knihou »O uherském právu manželském, 1904«.

Henner byl především právním historikem. Jeho studie, »Několik poznámek ke sporu o privilegium cleri quoad forum criminale v říši římské, 1913« navazující na Ottovu »Kirchliche Gerichtsbarkeit, 1906«, svědčí o pronikavé kritice pramenů přímo zkoumaných, a opět bychom mohli ukázati, že nejnovější studie zahraniční touto otázkou se zabývající (Lardé, Harburger, de Francisci) nepřekonaly výsledků, k nimž Henner dospěl, ač ovšem tato česká práce jim opět zůstává neznáma. My ovšem nemůžeme oceňovati dílo Hennerovo podle jeho konkrétního úspěchu vnějšího a zahraničního, nýbrž objektivním zkoumáním jeho hodnot, které snesou nejpřísnější měřítko.

Čas mi bohužel nedovoluje sledovati do podrobností životní dílo Hennerovo. A přece se musím zmíniti o jednom detailu, který je tak příznačným pro živý zájem Hennerův, se kterým sledoval vše, co nového v jeho oboru vyšlo. Bylo to na konci světové války r. 1917, kdy Rakousko bylo izolováno od celého světa vědeckého i knižního trhu zahraničního, kdy zde vlastní starosti o rodinu jej přetěžovaly, kdy právem největším se mohl dovolávati přísloví, že »inter arma silent musae«, když vyšel nový zákoník církevní, Codex iuris canonici. A přece okamžitě se snaží Henner,

aby dostal do rukou tento Codex i. c. a jak patrně z jeho korespondence, prostřednictvím svých přátel v kruzích církevních přes Švýcarsko jej obdržel. A jestliže již tento zájem vzbudí naši úctu k jeho vědecké pohotovosti, pak tím více se musíme mu obdivovati, že již v červenci r. 1918 začínají vycházeti »Základy práva kanonického II. díl«, právo platné, které dokončuje r. 1922, v nichž seznamuje českou veřejnost s obsahem nového zákoníka. Nelze dosti zdůrazniti, že Hennerovy »Základy« jsou ve svém založení a rozsahu, v době, kdy počínají vycházeti, prvním dílem v celé světové literatuře. Psány za války, v době, kdy neměl ještě po ruce, jak sám podotýká, vydání Codexu s poznámkami Gasparriho, v době, kdy cizí literatura mu nebyla přístupna, podal tu Henner obraz platného práva církevního, přesný a spolehlivý. Henner nechtěl a v té době nemohl ani podati komentář nebo kritiku ustanovení kodexu, jehož ustanovení prostě reprodukuje, jak přirozené u nového, tak významného a rozsáhlého zákoníku, který teprve vstupuje v život. Stačí jen pohled do některé světové práce o právu církevním, podobně založené a pojaté, abychom opět se přesvědčili, že Hennerovy »Základy« se jim čestně staví po bok. Jen příkladem tu odkazuji na všeobecně ceněnou dnes knihu A. M. Koenigera, *Katholisches Kirchenrecht*, 1926 a jeho způsob líčení platného práva kodexového (str. 84—494).

A podobně jako Koeniger předdeslal zmíněné části své knihy, právo platné líčící, partii o historii práva církevního, tak také Henner, označiv své »Základy« jako II. díl, právo platné, předem ohlásil, že považuje historický úvod za nutný předpoklad líčení práva platného.

A podobně jako Koeniger i Henner zakončuje svoji knihu odděleným líčením poměru církve ke státu a jinověrcům. Předností Hennerovy však tu je jeho líčení povšechné i zvláštní úpravy právních poměrů náboženských v republice československé, o poměrech mezikonfesních a o problému rozluky státu a církve. Hennerovo vyličení platného práva státního ve věcech církevních v zemích českých, k němuž příležitostně přihlíží i v jednotlivých partiích práva církevního (zvl. v právu manželském a při postavení kleru), je vyčerpávající a dokonalé, jak je přirozeno u autora, který

celý svůj život se těmito otázkami zabýval. Jest litovati, že nepřístupnost pramenů býv. práva uherského, kterou ani naše ministerstva školství a unifikací dosud nedovedla překonati, zabránila Hennerovi plně zpracovati též právo na Slovensku platné.

Poslední kapitola jeho Základů, o problému rozluky církve a státu, je kredem církevně politického přesvědčení Hennerova, moderního a pokrokového, kterým se ve svobodné naší republice nikdy netajil a jehož popularisaci věnoval i řadu pojednání menších. Henner byl rozhodným přívržencem odluky, avšak konciliantní a ušlechtilý jako vždy ve formě, přál si, aby církev spolupůsobila k rozumné a nenásilné odluce, která je nutným důsledkem novodobého vývoje kulturního, která však má býti prostředkem »všestranného smíru, který půjde k duhu jak církvi, tak i státu«. Touto větou končí jeho Základy, tím končí i jeho brožura »Poměr státu k církvím 1920«, tím významná, že byla přednesena jako referát v komisi, zřízené u ministerstva školství a národní osvěty pro přípravu odluky církve od státu, které Henner byl postaven v čelo. A tak od počátku jí vytkl program postupné a nenásilné přípravy odluky církví od státu. Není jeho vinou, že politické poměry nás od tohoto pokrokového ideálu oddálily a zůstane jeho trvalou zásluhou, že rozvážným svým hlasem mnohokrát uchránil od činů ukvapených, na poli nejchoulostivějších: svědomí a vyznání. »Nechceme žádného kulturního boje, suum cuique, chceme, aby církve působily jen nábožensky a ne politicky,« končí jeho spisek »Rozluka státu a církví, 1923«.

Končím tu nástin životního díla Hennerova, v němž bohužel nemohu vyčerpat všechny podrobnosti, v němž zvláště nemohu s dostatek vyzdvihnouti vzácné přednosti učitele, vychovatele a examinátora. Přece však musím na konec vysloviti upřímné politování nad osudem, který Hennera vždy stíhal a na nějž sám často s trpkým humorem si posteskl, že je »Pechvogel«. Mám zde na mysli tu okolnost, že Henner se nedožil na své vědecké dráze plné radosti díla dovršeného.

On, který po desetiletí byl vlastně jediným představitelem církevního práva, vynikající znalec jeho historie,

v níž vždy spatřoval těžisko svých výkladů a badání, pracoval řadu let na vydání učebnice historie práva církevního, která měla býti jeho životním dílem. Jedinečně bystrý jeho historický smysl, umění zasaditi líčený institut do dobového prostředí, jasná dikce, suverenní ovládání látky, to vše byly vlastnosti, které jeho posluchači znali z jeho přednášek a které byly i předností jeho litografií. Tyto vlastnosti ho přímo předurčovaly k sepsání této učebnice, zaručující již předem, že byla by to práce mimořádných kvalit.

Nepatrný výsek, který Henner z připraveného materiálu publikoval, »Dvě kapitoly z právních dějin prvotní církve, 1922«, dávají nám nahlédnouti a litovati díla nedokončeného. Do posledních chvil svého života v horečném spěchu dopisuje svoji práci, doplňuje poslední literaturu. Bohužel, osud mu odepřel i zde na vědecké dráze té poslední radosti úspěchu.

A přec, ač litujeme plodu, který mohl býti nejcennějším, skláníme se v úctě nad dílem, které vykonal k trvalému prospěchu vědy a které mu zabezpečuje uznání i pak, až nebude tu žijících pamětníků, kteří jsme stále nerozhodni, zda více máme obdivovati jeho dílo nebo kouzlo jeho osobnosti.

Na to ujal se slova řádný profesor university Karlovy Dr. Jan Kapras, aby vylíčil význam zesnulého profesora Karla Kadlce,^{*)} předního našeho právníka-slovisty, který nám byl uprostřed pilné vědecké práce vyrván. Řečník ukázal nejprve na dva základní kořeny práce Kadlcovy — slovanství a smysl pro práci informační a redakční. Původní svou prací jako tajemník Národní divadla byl Kadlec sice na čas odveden na jinou dráhu — k právu autorskému, jemuž věnoval několik svých význačných prací, plně však se rozvinula Kadlcova činnost teprve, když jako docent a později profesor slovanského práva na právnické fakultě Karlovy university, vrátil se k oběma základním směrům svého mládí. Řečník ocenil pak v dalším význam Kadlce jako učitele slovanského práva, u něhož soustřeďovali se žáci

^{*)} Stručný nekrolog z pera prof. Kaprasa přinesl »Právník« 1928, str. 693 násl. Obšírný nekrolog podle proslovené přednášky bude otištěn v letošním Sborníku věd právních a státních.

nejen domácí, nýbrž i cizí, a jako vědeckého pracovníka, který velikou řadou významných prací přispěl jednak k budování jednotlivých slovanských právních dějin (a to českých, jihoslovanských, ruských a polských), jednak k soubornému shrnutí poznatků těch v jediný celek slovanského vývoje. Ačkoli prací těchto jest veliká řada a dotýkají se jak teoretických základů předmětu, tak i řeší některé otázky jeho konkrétně, nedopřál osud Kadlcovi, aby sestavil veliký přehled celé látky, jak to zamýšlel ve svém slovníku slovanského práva, a jehož úvodem měly býti nejstarší právní dějiny slovanské, ustanovené za poslední díl Niedrlových starožitností.

Kadlec přibíral však k slovanskému právu i právo národů neslovanských mezi Slovany vklíněných, Rumunů a Maďarů, a ukazoval vzájemné jich vlivy.

Široký rozhled ukázal Kadlec i při zpracování říšských dějin rakouských, které převzal před válkou, i v poválečných dějinách veřejného práva ve střední Evropě.

Ačkoliv se Kadlec činně politiky nikdy nezúčastnil, měl pro ni vždy smysl a pochopení, nejednou upozorňoval na všenněmeckou politiku v Německu, a před válkou i za války nalézáme ho mezi těmi, kdož cítí zvláště národně a státoprávně. Obnovenému samostatnému státu prospěl jak při jeho tvoření, tak i později, kdykoli, zvláště proti Maďarům, jeho sil a vědomostí bylo zapotřebí.

Obrovská byla i drobná práce Kadlcova, jevící se velikou řadou drobných článků v časopisech českých i cizích, a množstvím hesel zpracovaných pro slovníky, zvláště Ottův naučný.

Práce Kadlcova byla uznána proto také vědeckými korporacemi, zvláště slovanskými, které počítaly ho mezi své členy.

Kadlec nebyl jen velkým vědcem, nýbrž i vzácným člověkem, přímé a otevřené povahy, jemuž vše postranní bylo cizím. Šel vždy poctivě a přímo za svým přesvědčením a dovedl se zastati práva a spravedlnosti proti komukoli. Tato vzácná povaha přivedla Kadlce i mezi svobodné zednáře, do lože Národ, skotského ritu, kdež nalézal mnoho

těch, kteří za stejnými cíli šli stejnými prostředky jako on sám.

Řečník končil: »Kadlec byl v malých poměrech našich veliká postava, jakých nemáme ve vědecké práci mnoho. Mezera, která vzniká jeho odchodem, jest veliká. Veliký jest také pomník práce jím vykonané. Bude základem prací dalších generací, které s úctou a vděčností vzpomínati budou jména a památky profesora Karla Kadlece«

Zakončuje schůzi poděkoval předsedající oběma řečníkům za pietní a výstižné jich vzpomínky o zesnulých, kterým zachována bude v Jednotě naší navždy slavná a vděčná pamět.

Příspěvek k otázce jednání neplatných.

Dr. František Bilovský.

Pokračování.

III.

Nejprve chceme jednati o poměru singulárních sukcesorů přímých účastníků neplatného jednání. Sem náleží převody věcí, pohledávek nebo jiných práv nebo dluhů, jichž se týkalo nějaké neplatné jednání. Při převodu věci singulární sukcesí má tu význam neplatné jednání, jímž zcizitel sám svým časem věci nabyt, a pak neplatná jednání, kterými skutečný vlastník mínil provést různé právní dispoice věci se týkající. Prvý případ jest v obč. zákoníku výslovně rozhodnut (§§ 423 a 442 a 367) a netřeba se jím zde zabývati. V druhé skupině nás budou zajímati takové dispoice vlastníka, které jako platné měly by význam i pro singulárního nástupce, jako zřízení služebnosti, hypoteky, věcného břemene, nájem, a to nejen, je-li do pozemkové knihy zapsán, nýbrž i jindy vzhledem na nutnost výpovědi podle § 1120 obč. zák., pak práva předkupní a koupě zpátečná, zapsaná do pozemkové knihy nebo dokonce neplatné zcizení věci v případě § 430 a 440 obč. zák. Podobně při převodu pohledávek a j. práv netřeba zde dále